

ОРИГИНАЛНИ СТАТИИ

МЕТА-АНАЛИЗИ НА ДАННИ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ЗАБОЛЯВАНЕТО ПРИ ПАЦИЕНТИТЕ С КОЛОРЕКТАЛЕН КАРЦИНОМ, ДИАГНОСТИЦИРАНИ ПРЕЗ ПЕРИОДА 2005-2010 Г.

П. Куртев, Г. Куртева, Н. Димитрова, В. Димитров, Л. Джонгов, Л. Вартанян, В. Янков, Е. Ангелова, Й. Симеонов, К. Еников, В. Георгиев, А. Тодоров, И. Гаврилова

Отделение по колопроктология, Клиника по коремна хирургия, СБАЛО-ЕАД, София

ВЪВЕДЕНИЕ

Ежегодно в България се регистрират над 4000 нови случаи с карцином на дебелото и правото черво. Според данните от различни публикации, въпреки хирургическото лечение и провеждането на адювантна химио- и лъчетерапия, се очаква около половината от пациентите да развият рецидиви и метастази след различен период от време.

Настоящият мета-анализ има за цел да изследва влиянието на различни фактори върху развитието на заболяването при пациентите с колоректален карцином (КРК) - възраст, пол, стадий, степен на диференциация, локализация, вид лечение, местоживеене и лечебно заведение, където е проведено хирургично лечение, да анализира времето до прогресия и преживяемостта. За изпълнението на тази цел си поставихме следните задачи: описание на стадийното разпределение при КРК по различни демографски показатели (възраст, пол и местоживеене), описание на разпределението на болните, провели различни видове лечение, анализ на времето до поява на рецидиви и метастази и анализ на общата пре-

живяемост при сравняване по региони, здравни заведения и при нелекуваните болни.

МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

Използвани са данните за пациенти с КРК, диагностицирани през периода 2005-2010 г. и регистрирани в Националния раков регистър. Данните, необходими за анализа, са извлечени от регионалните бази-данни и медицинските досиета на пациентите, включени в извадката, от служители на регионалните ракови регистри (РРР). Всички характеристики са кодирани в съответствие със стандартите за регистрация на злокачествените тумори от обучен персонал в РРР. За целите на описанието на данните се използват честотни таблици с абсолютни и относителни честоти (в проценти) на съответните променливи. При анализа на времето до прогресия и на преживяемост се използват методите на Каплан-Майер и подходящи тестове за сравняване на кривите на преживяемост (логистичен анализ и др.). Значимостта на установените разлики и корелациите между отделните променливи се установяват чрез подходящи методи. Графични методи се използват, където е приложимо.

РЕЗУЛТАТИ

В проучването взеха участие 11 от 13-те Районни онкологични центрове. Бяха събрани данни за 5538 случая с КРК, диагностицирани през периода 2005-2010 г. Най-голям е процентът на болните, диагностицирани във втори стадий (24,8%), но е висок и процентът на тези, които са

Адрес за кореспонденция:

доц. д-р П. Куртев, д.м.

Отделение по колопроктология

Клиника по коремна хирургия

СБАЛО ЕАД - София

ул. „Пловдивско поле“ № 6, София

диагностицирани в четвърти стадий (23,0%). Пациентите се диагностицират най-често при големина на тумора Т3 (туморът инвазира през мускуларис проприа в субсерозата), без метастази в регионалните лимфни възли и без далечни метастази. От стадийното разпределение по области прави впечатление, че Благоевград, София-град и Хасково са с най-голям процент диагностицирани болни в първи и втори стадий, Бургас е с най-много диагностицирани болни в 3-ти и 4-ти стадий, а най-голям процент с неуточнен стадий (Т, N или M са „х“) се наблюдава във Варна.

Най-голям е относителният дял на пациентите над 70-годишна възраст във всеки от стадийте. При отделните възрастови групи се наблюдава висок процент на диагностицирани в напреднал стадий. Заболяването е диагностицирано по-често при мъжете (55,6% от всички пациенти). Диагнозата е поставена най-често във втори стадий - при 25,1% от мъжете и при 24,2% от жените. Висок е процентът на неуточнен стадий и при двата пола.

Проведено лечение на първичен тумор

Хирургично лечение на първичния тумор е проведено при 89,3% от пациентите, лъчелечение - при 13,7%, химиотерапия - при 35,6%, а таргетна терапия - при 1,3% от диагностицираните с КРК. Разпределението по видове лечение на първичния тумор е представено на табл. 1-3.

Табл. 1. Разпределение на пациентите с КРК с хирургично лечение на първичния тумор

Хирургия		брой	%
вид	код		
не е проведена	0	447	8,1
радикална	1	3861	69,7
палиативна	2	548	9,9
проведена, но не е уточнено 1 или 2	3	499	9,0
няма данни	9	183	3,3
общо		5538	100,0

При 4,9% от пациентите, които са провели радикално хирургично лечение на първичен тумор, са регистрирани рецидиви. Хирургично лечение е проведено при 79,3% от пациентите с ре-

Табл. 2. Разпределение на пациентите с КРК с лъчелечение на първичния тумор

Лъчелечение		брой	%
вид	код		
не е проведено	0	4685	84,6
предоперативно	1	174	3,1
следоперативно	2	386	7,0
дефинитивно	3	70	1,3
палиативно	4	19	0,3
съчетано	5	3	0,1
няма данни	9	201	3,6
общо		5538	100,0

Табл. 3. Разпределение на пациентите с КРК с таргет терапия на първичния тумор

Таргет терапия		брой	%
вид	код		
не е проведена	0	5384	97,2
неoadювантна	1	1	0,0
адювантна	2	17	0,3
палиативна	3	8	0,1
проведена, но не е уточнено 1, 2 или 3	4	0	0,0
няма данни	9	128	2,3
общо		5538	100,0

цидивни, лъчелечение - при 23,1%, химиотерапия - при 28,8%, а таргетна терапия - при 1,4%. Разпределението по видове лечение на рецидивите е представено на табл. 4-7.

Табл. 4. Разпределение на пациентите с КРК с хирургично лечение на рецидивите

Хирургия		брой	%
вид	код		
не е проведена	0	43	20,7
радикална	1	117	56,3
палиативна	2	40	19,2
проведена, но не е уточнено 1 или 2	3	8	3,8
няма данни	9	208	100,0
общо		43	20,7

При 525 болни (9,5% от случаите) с КРК (към 01.09.2011 г.) са регистрирани метастази в хода на заболяването. Най-голям процент от тях (55,0%) са в черния дроб. Хирургично лечение е проведено при 16,6% от пациентите с метастази в хода

Табл. 5. Разпределение на пациентите с КРК с лъчелечение на рецидивите

Лъчелечение		брой	%
вид	код		
не е проведено	0	160	76,9
предоперативно	1	2	1,0
следоперативно	2	20	9,6
дефинитивно	3	19	9,1
палиативно	4	7	3,4
съчетано	5	0	0,0
няма данни	9	0	0,0
общо		208	100,0

Табл. 6. Разпределение на пациентите с КРК с химиотерапия на рецидивите

Химиотерапия		брой	%
вид	код		
не е проведена	0	148	71,2
неoadjuвантна	1	1	0,5
адjuвантна	2	31	14,9
палиативна	3	23	11,1
проведена, но не е уточнено 1, 2 или 3	4	4	1,9
няма данни	9	1	0,5
общо		208	100,0

Табл. 7. Разпределение на пациентите с КРК с таргет терапия на рецидивите

Таргет терапия		брой	%
вид	код		
не е проведена	0	205	98,6
неoadjuвантна	1	1	0,0
адjuвантна	2	1	0,5
палиативна	3	1	0,5
проведена, но не е уточнено 1, 2 или 3	4	1	0,5
няма данни	9	0	0,0
общо		208	100,0

на заболяването, лъчелечение - при 8,4%, химиотерапия - при 41,7%, а таргет терапия - при 1,2%.

Анализът на факторите, влияещи върху появата на рецидив, разкрива различни характеристики на пациентите без и с рецидиви. Рецидиви са регистрирани при 208 пациенти (4,9%) с КРК (към 01.09.2011 г.). Пациентите с рецидиви се различават по някои от своите характеристики от тези, при които не са регистрирани такива.

Рецидивите се срещат в по-голям процент при по-младите пациенти, при диагностицираните в трети стадий и при слабо диференцираните тумори. Средното време до поява на рецидив е 19,5 месеца (95% доверителен интервал: 17,3- 21,8) при мъжете и 17,9 месеца (95% доверителен интервал: 15,6-20,2) при жените ($p=0,267$).

Средното време до появата на рецидив варира от 12,1 месеца при пациентите <39 г. до 19,7 месеца при тези на възраст 60-69 г. ($p=0,526$). Средното време до рецидив варира от 16,1 месеца при пациентите с неуточнен стадий до 21,2 месеца при тези във втори стадий ($p<0,206$). Средното време до появата на рецидив варира от 16,3 месеца при пациентите с неуточнена степен на диференциация до 26,2 месеца при добре диференцираните тумори ($p=0.071$).

Анализът на факторите, влияещи върху появата на метастази в хода на заболяването, разкрива различни характеристики на пациентите без и с метастази. Метастази в хода на заболяването са регистрирани в по-голям процент при по-младите пациенти, при диагностицираните болни в трети и четвърти стадий и при слабо диференцираните тумори. Средното време до появата на метастази е 13,9 месеца (95% доверителен интервал: 12,3-15,6) при мъжете и 12,8 месеца (95% доверителен интервал: 11,1-14,5) при жените ($p=0,350$). Средното време до появата на метастази варира от 9,8 месеца при пациентите под 39 г. до 17,5 месеца при тези на възраст между 40 и 49 г. ($p<0,002$). Средното време до появата на метастази варира от 3,6 месеца при пациентите в четвърти стадий до 21,7 месеца при тези, които са диагностицирани във втори стадий ($p<0,0001$). Средното време до появата на метастази варира от 6,9 месеца при пациентите с неуточнена степен на диференциация до 15,5 месеца при добре диференцираните тумори ($p<0,0001$).

Анализът на факторите, влияещи върху времето до започване на химиотерапията, показва, че средното време до започването на химиотерапията по повод на първичния тумор при пациентите с КРК е 2,4 месеца (95% доверителен интервал: 2,2-2,6). Половината от тях започват химиотерапия до 1,6 месеца след поставяне на диагнозата (98% доверителен интервал: 1,6-

1,7). Средното време до започването на химиотерапията е 2,5 месеца (95% доверителен интервал: 2,2-2,8) при мъжете и 2,3 месеца (95% доверителен интервал: 2,1-2,5) при жените ($p=0,396$). Рискът от отлагане на започването на химиотерапията при мъжете не се различава статистически значимо от този при жените: $HR=0,96$ (95% доверителен интервал: 0,87-1,05; $p=0,40$). Средното време до започването на химиотерапията варира от 1,7 месеца при пациентите до 39 г. до 2,7 месеца при тези на възраст над 70 г. ($p=0,007$). Рискът от отлагане началото на химиотерапията е с около 30% по-висок за пациентите на възраст между 40 и 49 г. в сравнение с тези на възраст над 70 г. ($p=0,002$). Средното време до започването на химиотерапията варира от 2,3 месеца при пациентите с неуточнен стадий до 2,9 месеца при тези, които са диагностицирани в първи стадий ($p=0,035$). Рискът от отлагане началото на химиотерапията не се различава статистически значимо при отделните стадии.

Средното време до започването на химиотерапията варира от 2,0 месеца при пациентите с неуточнена степен на диференциация до 3,1 месеца при добре диференцираните тумори (степен 1) ($p=0,251$). Рискът от отлагане на започването на химиотерапията не се различава статистически значимо при пациентите с различна степен на диференциация на туморите.

Анализ на факторите, влияещи върху преживяемостта на пациентите с КРК, показва, че средната обща преживяемост на пациентите, участващи в проучването, е 41,0 месеца (95% доверителен интервал: 40,0-41,9), като петгодишната преживяемост е 37,5%. Средната преживяемост при жените е по-висока от тази при мъжете - съответно 42,8 и 39,5 месеца. Средната преживяемост е най-висока при пациентите на възраст под 39 г. (49,8 месеца) и най-ниска при тези на възраст над 70 г. - 34,1 месеца ($p<0,0001$). Средната преживяемост е най-висока при пациентите, диагностицирани в първи стадий (64,4 месеца) и най-ниска при късно диагностицираните пациенти - 10,9 месеца ($p<0,0001$). Средната преживяемост е най-висока при пациентите с добре диференцирани тумори (48,8 месеца), а най-ниска - при болните с недиференцирани тумори - 16,4 месеца ($p<0,0001$).

Средното време на преживяемост не се различава статистически значимо при пациентите, започнали химиотерапия на първичен тумор до или след 3-ия месец след поставяне на диагноза-та. Пациентите без рецидиви имат по-добра петгодишна преживяемост (38,6%), отколкото тези, при които са регистрирани рецидиви (20,2%) ($p<0,0001$).